

Očkování proti sezónní chřipce - Otázky a odpovědi

Co je chřipka. Jak se chřipka šíří. Kdo je chřipkou nejvíce ohrožen. Jak se chřipka léčí. Jak se proti chřipce bránit. Co je to chřipková vakcína. Kdy je nejvhodnější doba pro očkování. Jak dlouho po očkování jsem chráněn proti chřipce. Má očkování nějaké nežádoucí účinky. Kde se mohu nechat očkovat proti chřipce. Kdo nemůže být očkován. Kdo má nárok na bezplatné očkování. Aktualizováno září 2021

• Co je to chřipka?

Chřipka je virové onemocnění vyvolané viry chřipky A, B a C. Ty napadají horní i dolní cesty dýchací. Onemocnění začíná náhle, je provázeno horečkou (často i nad 39°C), schváceností, bolestmi hlavy, svalů, dýchacími obtížemi (nejčastěji kašel bez vykašlávání). Méně obvyklé jsou bolesti v krku, rýma a kašel s vykašláváním hlenu. U dětí se může objevit zánět středního ucha. Nekomplikovaná forma odezní sama zhruba do 1 -2 týdnů. K nejzávažnějším komplikacím patří zápal plic (vyvolaný chřipkovým virem nebo nasedající bakteriální infekcí) a poškození srdce. Komplikované onemocnění může mít i smrtelný průběh.

• Jak se chřipka šíří?

Chřipka se šíří především kapénkovou infekcí. Inkubační doba je několik hodin až 5 dní, nejčastěji však 1- 2 dny. Bránou vstupu infekce do organismu je výstelka nosohltanu a oční spojivky. Nejrizikovější je úzký kontakt s kašlajícím nemocným (cca do 1 metru). Virus přežívá v prostředí až 14 dní, je možné nakazit se i z kontaminovaných předmětů (podání ruky, telefonní sluchátka, držadla v MHD, hračky, použité kapesníky...). Proto je v období zvýšeného výskytu respiračních onemocnění důležité zvýšeně dbát na hygienu, zejména mýt si ruce mýdlem před jídlem, nemnout si oči a obličej. Nutná je i ohleduplnost nemocných - kašlat a kýchat do kapesníku, použité kapesníky ihned likvidovat, zůstat izolován doma a nešířit tak dále onemocnění. Rouška přes obličej nemocného snižuje riziko nakažení okolí.

• Kdo je chřipkou nejvíce ohrožen?

Chřipka představuje významnou zátěž i pro zcela zdravé dospělé jedince, průměrná doba pracovní neschopnosti trvá 14 dní. Nejčastěji chřipkou onemocní děti v kolektivních zařízeních, které ji pak šíří na dospělé populaci.

Závažný průběh onemocnění a komplikace hrozí zejména dospělým nad 65 let, osobám s chronickým onemocněním plic, srdce, ledvin, metabolickými poruchami (např. diabetes mellitus, onemocnění jater), neurologickými či svalovými poruchami zhoršujícími dýchání či se sníženou imunitou. Vhodné je i očkování osob, které by mohli chřipku na rizikové pacienty přenést (rodinní příslušníci, ošetřující personál).

- **Jak se chřipka léčí?**

U nekomplikovaného onemocnění stačí pouze symptomatická terapie - klid na lůžku, dostatek tekutin, volně dostupná antipyretika (paracetamol, ibuprofen...). Vždy je nezbytné pečlivě přečíst příbalový leták, aby nedošlo k překročení maximální denní dávky, zejména u kombinovaných přípravků !!! Dětem do 16 let věku nesmí být podávány přípravky obsahující kyselinu acetylsalicylovou (Aspirin, Acylpyrin, Anopyrin,...) pro riziko vzniku Reyova syndromu. Pokud je onemocnění komplikováno bakteriální superinfekcí, zahajuje se léčba antibiotiky. Existují i léky cílené přímo proti viru chřipky, které je možno použít k léčbě a profylaxi - adamantany (an-iantadin, rimantadin) a inhibitory neuraminidázy (oseltamivir, zanamivir). Mají však řadu nevýhod: starší generace preparátů (adamantany) má řadu nežádoucích účinků a preparáty nové generace (inhibitory neuraminidázy) jsou relativně drahé. Má-li být léčba efektivní je nezbytně zahájit medikaci maximálně do 48 hod od prvních projevů infekce, jinak již průběh onemocnění neovlivní. Aby se zabránilo rozvoji rezistence viru chřipky na tyto léky, je důležité jejich uvážlivé používání a preferovat jejich použití zejména u vysoce rizikových pacientů, kteří nebyli proti chřipce očkováni.

- **Jak se proti chřipce chránit?**

Nejlepší ochranou je očkování proti chřipce. Očkování vede ve všech věkových skupinách k výraznému snížení výskytu onemocnění chřipkou a ke snížení počtu návštěv lékaře. Dále snižuje potřebu hospitalizace a možnost úmrtí ve skupině rizikových osob, výskyt zánětu středního ucha u dětí a pracovní neschopnosti u dospělých.

- **Co je to chřipková vakcína?**

Chřipkové vakcíny obsahují obvykle 4 druhy usmrcených chřipkových virů (2xA a 2xB), jejich složení je každoročně upravováno dle doporučení Světové zdravotnické organizace, aby co nejvíce odpovídalo cirkulujícím kmenům chřipky. V České republice jsou nabízeny pouze vakcíny štěpené nebo subjednotkové, které se proti původním celovirionovým chřipkovým vakcínám odlišují nižším výskytem nežádoucích účinků. V některých evropských zemích je též k dispozici intranazální vakcína obsahující živé oslabené viry chřipky (taktéž 2xA a 2xB); lze ji podávat dětem od 2 do 18 let.

- **Kdy je nejvhodnější doba pro očkování?**

Nejvhodnější je doba před začátkem chřipkové sezóny. Chřipkové epidemie postihují Českou republiku v chladných měsících roku, nejčastěji mezi prosincem a březnem. Nové vakcíny pro danou sezónu se na trhu obvykle objevují v září. Ideálním termínem pro očkování je proto říjen až prosinec. Cílem je zachovat optimální účinnost vakcíny proti chřipce po celou dobu trvání chřipkové epidemie. Očkovat lze i na začátku

chřipkové epidemie, je však nutné vzít v úvahu, že ochrana nastoupí až za cca 14 dní.

- **Jak dlouho po očkování jsem chráněn proti chřipce?**

Dospělí a děti nad 6 let věku jsou chráněni cca za 14 dní od podání 1 dávky vakcíny. Děti od 6 měsíců do cca 6 let, pokud jsou očkovány proti chřipce poprvé, je nutno po 4 týdnech přeočkovat 2. dávkou vakcíny. Imunita po očkování přetrvává 6 měsíců až 1 rok. Protože virus chřipky se neustále mění, je vhodné očkování každý rok opakovat.

- **Má očkování nějaké nežádoucí účinky?**

Chřipkové vakcíny jsou dlouhodobě považovány za jedny z nejbezpečnějších. Lze jimi očkovat děti od 6ti měsíců věku i těhotné ženy v kterékoli fázi těhotenství. Nežádoucí účinky jsou poměrně vzácné, nejčastěji se jedná o krátkodobé zarudnutí a otok v místě vpichu. Může se objevit únava, bolesti svalů a kloubů, zvýšená teplota, které rychle bez další léčby odezní. Závažné alergické reakce hrozí u pacientů s alergiemi na vaječnou bílkovinu (u vakcín připravovaných na kuřecích vejcích) a antibiotikum neomycin. Pro pacienty alergické na vaječnou bílkovinu jsou vhodné vakcíny připravované na tkáňových kulturách. Reakce na očkování je třeba hlásit svému praktickému lékaři.

- **Kde se mohu nechat očkovat proti chřipce?**

Očkování zajišťuje nejčastěji praktický lékař, Zdravotní ústavy a očkovací centra. Pokud se u Vás při jakémkoli předchozím očkování vyskytly nežádoucí reakce, je vhodné se obrátit na očkovací centra nebo infekční oddělení nemocnic.

- **Kdo nemůže být očkován?**

Očkování je kontraindikováno u dětí do 6 měsíců věku, pacientů alergických na vaječnou bílkovinu (neplatí pro vakcíny pěstované na tkáňových kulturách) a antibiotikum neomycin a pacientům, kteří prodělali syndrom Guillain-Barré (vzácné zánětlivé onemocnění míšních nervů).

Očkování je nutné odložit u pacientů s akutním horečnatým onemocněním.

- **Kdo má nárok na bezplatné očkování?**

Vakcína je hrazena z prostředků veřejného zdravotního pojištění = zdravotní pojišťovna uhradí stanovenou výši dle vyhlášky, pacient hradí případný doplatek (dle vyhlášky Ministerstva zdravotnictví ČR Č. 63/2007 Sb., o úhradách léčiv a potravin pro zvláštní lékařské účely, v platném znění)

- pacientům nad 65 let věku
- pacientům po splenektomii
- pacientům po transplantaci krvinek
- pacientům, kteří trpí závažným chronickým farmakologicky řešeným onemocněním srdce a cév, nebo dýchacích cest, nebo ledvin nebo diabetem

Pro řadu osob je vhodné se očkovat za plnou úhradu (cena vakcíny + aplikace). Tito pacienti mohou využít z celé řady nabídek zdravotních pojišťoven a zaměstnavatelů, které přispívají

v rámci preventivních balíčků na očkování proti chřipce. Informujte se proto u svého zaměstnavatele a zdravotní pojišťovny.

Autorka: MUDr. Klára Labská

Recenze: MUDr. Jitka Částková, CSc.

MUDr. Martina Havlíčková, CSc.

MUDr. Jan Kynčl, Ph.D.

Aktualizováno září 2021: MUDr. Jan Kynčl, Ph.D.